

Володимир ВОЙТЕНКО, професор
Олександр ХОДЗІНСЬКИЙ, кандидат фізико-математичних наук

ПРО ПОДІЇ НА МАРГІНЕСАХ ІСТОРІЇ

У жовтні листя поживкло, в листопаді мусить падати. Весна здається недосяжно далекою. У жовтні пройшли вибори, в листопаді тасують і перетасовують бюлетені, пишуть і переписують протоколи. 2 листопада, наступного після виборів дня, в Києві, на Конtrakтовій площі, десь о чотирнадцятій годині, охайно вдягнений, але дуже п'яний дідусь раз, і два, і три проголошував “Да здравствует товарищ Янукович, друг советского народа!” І щоразу брав “під козилок”. Вустами політичних немовлят говорить істина. Розгублений совок пристрасно прагне ставати в позу “струнко!”

Історія — це те, що від сотворіння до позавчорашнього дня, чи й те, що відбувається сьогодні? Хтозна, різні події мають різну вагу — особливо, коли їх поцінують через роки й десятиріччя. “Непередбачуване минуле” ранньоімперського (від Катерини) і пізньоімперського (совецького) походження знаходить продовження в сьогоднішніх спробах написати “спільну історію” для київських і московських учнів. Об’єктивно більше чи менше спільною в цьому випадку може бути хіба що хронологія, але й тут є проблемним відбір того, що заслуговує на назву події та місце в їхньому переліку. Звісно, не викликають сумнівів дати 1654, 1709, 1917, 1932—1933, 1937... Вважаємо що доречними можуть бути і такі рядки: “2010 р. — президентом України став В. Ф. Янукович; прихильники нового президента та його опонентки Ю. В. Тимошенко в обох турах голосування фальшували волю виборців на свою користь”. Ми, автори цієї статті, провели математичну експертизу підсумків голосування і діагностували фальсифікації, але це просто фахова робота науковців не історичного масштабу. Водночас вважаємо, що коли не для нащадків, то бодай для сучасників мусимо назвати тих, хто після першого туру перекрив канали інформації, у кошик для сміття кинувши нашу статтю. Наголошуємо: після першого туру перед другим, бо лише тоді є можливим суспільний резонанс. Після другого туру миттєво спрацьовує гасло “переможців не судять”, у чому ми переконалися, публікуючи експертні матеріали в минулі роки. Отже, йдеться насамперед про Голову Верховної Ради п. Володимира Литвина і редактора парламентської газети “Голос України” п. Анатолія Горлова. До блокування інформації долучилися також відомі журналісти з респектабельних видань; читаючи далі, ви, товариство, будете здивовані.

1. Наш веселий Геловін

Спираючись на матеріали своїх досліджень, можемо визначити кілька ключових подій у запровадженні фальсифікацій у практику проведення виборів. Безумовний пріоритет належить команді Л. Кучми під час його повторного обрання на посаду 1999 року. За математичними оцінками рівень фальші в його електоральних здобутках (в обох турах голосування) можна назвати фантастично високим. Най-

більший внесок у такий результат зробили “донецькі”, що, власне, і дало змогу започаткувати їхній переможний марш на Київ. Сьогодні, коли п. Кучма береться коментувати і наставляти, хочеться порадити йому тиху молитву, бо з таким гріхом за спиною на інше не має морального права.

Наступним етапом стала медведчуківщина-ківаловщина, майже неприкрите фальшування на користь В. Януковича 2004 року, що й спричинилося до помаранчевої революції (яка революцією не стала). Третій етап, на жаль, пов’язаний із діяльністю президента В. Ющенка. Його декларації про гарантію “чистих” парламентських виборів 2006 року не спиралися на реальну можливість впливати на події. Відмова В. Ющенка визнати очевидність (і розглянути пропозиції про перерахунок бюлетенів, на чому наполягав В. Литвин) стала реалізацією хиткої пози: ігнорувати реальність, щоб мати гарний вигляд у Європі. У подальшому чільні політичні гравці (хіба що за винятком самого Віктора Андрійовича) трималися того, що крадіжки і приписування голосів є справою техніки, але не моралі. З тим і прийшли до 31 жовтня 2010 р. Особливістю цієї кампанії стали безсоромні маніпуляції списками кандидатів і специфічний (“регіональний”) відбір членів виборчих комісій різного рівня. Для “правильного” підрахунку голосів.

Після кожних виборів маємо в ЗМІ мішанку інформаційних повідомлень, коментарів і жанрових замальовок. Не стала винятком і та фантазмагорія, яка формально закінчилася пізно ввечері 31 жовтня ц.р. Одного разу мені довелося спостерігати, як цього дня мажоритне свято Геловін відзначають у США. Щиро кажу — в нас це відбулося виразніше. Хоча деякі матеріали із прогнозами запланованого бедламу (вислідом якого має стати тотальна перемога регіоналів) оприлюднені ще до початку виборів, дійсність (у стилі прози Камо та п’єс Іонеско) була багатшою.

Село Михайлівська-Рубежівка (Київщина). Бюлетені вчасно не надруковані, на виборчій дільниці їх одержали лише о сьомій ранку. Списки виборців жаливі. Приходять голосувати батьки, а в списках їхня дитина, яка загинула вісім років тому і вже мала б стати повнолітньою. Мати знепритомніла. **Житомир:** “Ще одна така перемога — і Україна перестане бути цікавою навіть як арена політичної боротьби”. **Львів:** “Укотре рятували не власний будинок, а Україну”. **Село Старовишневецьке (Кіровоградська область).** Сержант міліції на посту для охорони бюлетенів перебрав алкоголь і, сказати б, ні з того ні з сього одного підлітка поранив, а іншого вбив. Заарештували стрільця лише після того, як селяни вирішили блокувати роботу виборчої дільниці, якщо справу спустакимуть на гальмах. **Чернівці:** “Багато українських політиків обманюють людей — це

стиль їхньої роботи і кар’єри”. **Селище Ворзель (Київщина).** Деякі кандидати під час голосування ходили і агітували за себе. **Дніпропетровськ:** “Кому вірити? Опозиційні сили заявляють про підготовку масштабної фальсифікації виборів”. **Запоріжжя:** “Орієнтація на імена, а не на партії. Виборці влаштували чи не найбільшу сенсацію, голосуючи не за “призначеного” мера!” **Харків.** На одній із дільниць вітчизняний спостерігач показав виборцям дулю. **Місто Бровари під Києвом.** У приміщення виборчої дільниці через вікно вкинули пляшку із запалювальною сумішшю.

Коментарі до цього дійства “зверху” чи “збоку” розмаїті, проте в більшості випадків легко кваліфікуються як азійські та європейські.

Николай Азаров: “Выборы прошли абсолютно свободно и демократично. Граждане Украины поддерживают Президента и правительство”. **Спостерігач із**

РФ С. Мірзоев: “Это был рутинный спокойный процесс, выборы были достаточно открытыми”. **Представник Європейської народної партії Е. Брок:** “Сумнівна правова база і нечесний виборчий процес унеможливають вибори за європейськими стандартами”. **Радник Посольства РФ в Україні В. Лоскутов:** “На мой взгляд, это демократический процесс”. **Посол Великої Британії в Україні Лі Тернер:** “Деякі умови виборчої кампанії можуть не відповідати демократичним стандартам. Маю на увазі заяви про те, що законодавство про формування виборчих комісій, а також певні дії СБУ несправедливі до опозиції”. **Кореспондент московських “Известий” В. Мамаев:** “Законопроект о языках уже внесен на рассмотрение в Верховную Раду. И именно под выборы отменено обязательное дублирование на украинский язык российских фильмов” (брехня — йдеться про дублювання західних фільмів, переозвучених російською мовою. — Автори.) **Посол Франції в Україні Жак Фор:** “У численних інтерв’ю для преси я неодноразово нагадував про те, що важливо не змінювати правила гри напередодні виборів, а також про те, що треба грати за правилами, а не гратися з правилами. Опозиційні партії скаржилися на численні перепони, пов’язані з реєстрацією своїх кандидатів”.

Через тиждень після виборів (чи трохи пізніше, якщо будуть судові позови) цікавість до цієї події зійде нанівець. Точніше — чинна влада ще розіграє сама для себе виставу “Ревізор-2”, сама собі поаплодує і опустить завісу. А “Ревізор-2”, товариство, це п’єса, яку на замовлення самодержця написав придворний драматург князь Ціціанов. Її обов’язково грали одразу після закінчення Гоголівської п’єси, щоб показати, як недолугість губернського чиновництва щасливо нівелюється втручанням згори. Це було нудно, публіка позіхала і втікала, але вірогідність над усе. Так і з виборами: вони самі, їхні підсумки та коментарі до них відтісняються на маргінеси історії. Але існують числа.

2. Числа

Щоразу, коли йдеться про математичну експертизу підсумків голосування, виникає потреба розповісти про її принцип. У протоколах, які оприлюднює Центровборчком, фальсифікатори лишають щось подібне до відбитків пальців.

Щоб зробити останній крок, інтуїції замало — треба спостережливості і схильності до узагальнення, які продемонстрував американський вчений Френсіс Бенфорд. Сформульований ним закон полягає в тому, що масив чисел будь-якої довжини (100, 900, 1 мільярд чи 900 мільярдів) можна звести до короткого ряду від 1 до 9, беручи до уваги лише першу цифру. Коли йдеться про фіксацію подій, що відбуваються “стихійно”, “самі по собі” (подібно до орла чи решки), то числа, що починаються на 1, трапляються частіше, ніж числа, що починаються на 9 (відповідно 30,1 % і 4,6 %). Формула Бенфорда дає змогу визначити “нормальну” (зокрема, не сфальшовану) частоту усіх перших цифр. Це стосується чисел будь-якого походження, наприклад — фінансових документів (чесних податкових декларацій, звітів “правильних” банків та ін. (див. нашу публікацію в “Голосі України”, 2009, № 10). Сам Бенфорд переконався у відповідності закону життєвим реаліям на 20 тис. різноманітних числових масивів. Сьогодні в російськомовній версії інтернетівського довідника Google маємо 178 тис. посилань на цей закон. В останній публікації, датованій жовтнем ц.р., йдеться про те, що формула Бенфорда поширюється на матеріали сейсмологічних досліджень; характеристики гама-випромінювання, зафіксованого космічною лабораторією “Фермі”; швидкість обертання пульсарів і статистику інфекційних хвороб. Ми переконалися, що закон Бенфорда прекрасно узгоджується з електоральними здобутками партій чи кандидатів у президенти, які набирають так мало голосів (100—200 тис. по всій Україні), що фальсифікатори їх не чіпають. Зрозуміло, що й чесні переможці можуть мати бездоганну цифрограму, але де ж в Україні таких знайдеш?

3. Важко бути експертом

Ми, автори, свідомі того, що оприлюднення чи не оприлюднення будь-якої статті саме по собі не може вплинути на перебіг подій в Україні. Йдеться про інше — про те, що егоїзм, боягузтво і брехливість інтелігентних (начебто) людей є підґрунтям безкарного фальшування виборів (зрештою, і всього політичного процесу).

1-й раунд. Якщо ви телефонуйте в приймальною Голови ВР і пояснюєте, що вас до цього спонукало, а Володимир Михайлович не може взяти слухавку (або взагалі перебуває за межами Києва), секретар просить залишити свій телефон. Увага: п. Литвин обов’язково вам зателефонує — трапляється, що десь о 10-й вечора з Вінниці чи Черкаса. Саме так відбулася домовленість про публікацію наприкінці 2009 року експертних матеріалів про дочасні парламентські вибори 2007 року. Цього разу ми вирішили оприлюднити такий матеріал не після казенної вистави “Ревізор-2”, а перед початком буйного “Ревізора-1”. Усе трапилося, як ми сподівалися: коли стаття надійшла до “Голосу України”, редактор газети А. Горлов про неї вже знав, і 24 грудня матеріал був надрукований (№ 245). Пан Литвин, прочитавши статтю, зацікавився причиною високої числової аномальності своїх електоральних здобутків, ми обговорили це (по телефону) і домовилися про проведення та публікацію експертизи під час президентських виборів у січні—лютому 2010 р.

2-й раунд. “Голос України” — це “політична газета”, яка виходить п’ять разів на тиждень, відтак для нас є виданням і тематичним, і оперативним. Останнє важливо тому, що між двома турами виборів замало часу: не зразу ЦВК оприлюднює офіційні матеріали, а 2—3 доби потребують експертні розрахунки, їх осмислення і описання. Відтак (для загального добра) ми домовилися з п. Литвином про укладення трудової угоди щодо проведення експертизи і публікацію її наслідків. Скріплений печаткою та штампом Управління кадрів апарату ВР, цей документ засвідчує (пункт 3.2), що за виконанням роботи Замовник сплачує Виконавцеві кошти в сумі 1 грн (одна гривня) без ПДВ. 28 січня ц.р. наш звіт п. Литвин і п. Горлов мали на своїх столах. Під час телефонної розмови Володимир Михайлович висунув пропозицію про нашу з ним спільну прес-конференцію у ВР. А через 2 дні стало відомо, що Голова ВР різко змінив політичну орієнтацію і полюбив донецьких; редактор парламентської газети (начебто) пішов у відпустку, а наша стаття (начебто) лишилася на столі в його зачищеному кабінеті і ін. У лексиконі військових моряків є команда для ескадри “поворот все вправо”... Раніше такий ввічливий, Володимир Михайлович відтоді не знайшов хвилиночки для телефонної розмови; свою законну 1 гривню (без ПДВ) виконавці також не отримали. Цікаво, що (за попередніми даними) Народна партія, очолювана спікером парламенту, на виборах 31 жовтня фактично провалилася. Народ має нюх.

“Українці пережили стільки чисток і стали такою цивілізованою і толерантною нацією, що ти нам плюй в очі, а ми все стерпимо”.

3-й раунд. Що робити? До другого туру — тиждень. Терміново висилаємо експертну статтю в газету “День” на електронну адресу пані Лариси Івшиної, редакторки. Ми особисто знайомі, “День” оприлюднив наші експертні матеріали восени 2004 р., коли починалася й вирувала помаранчева епопея. Цього разу спілкування з редакцією відбувається лише через секретарку, час іде, по телефону не видно, де пані Лариса ховається від експертів. Вона бере участь у току шоу на “5 каналі”, говорить правильні тексти, але мовчить про те, що знає: команди В. Януковича і Ю. Тимошенко “позичали” голоси у себе навзаєм і безбожно цупили їх у менших братів по політиці.

4-й раунд. Експертний матеріал розсилається у ЗМІ за півтора десятками електронних адрес. У “Дзеркалі тижня” його мав на своєму столі п. С. Рахманін (“без последствий”). Інтернетівський сайт газети “Левый берег” (редактор — п. Соня Кошкіна) вивісив наш текст, але “раптом” він пропав, а сайт почав кокетувати: “Сегодня совершенно неожиданно пропала страница. Просим всех неравнодушных принять участие в поисках”. Ах, ах... Водночас виявилось, що “НикВести” (м. Николаїв, nikvesti.com) встигла оприлюднити статтю, яку загубила п. Соня Кошкіна; там її (статтю) можна прочитати і сьогодні, але з грубою (навмисною?) помилкою: у висновках із двох прізвищ кандидатів-фальсифікаторів залишилося одне.

У другому турі дива не сталося. В. Ф. Янукович у “своїх” округах гріб під себе чуже, що в “своїх” округах симетрично робила і Ю. В. Тимошенко. Комп’ютер, звісно, загальною оцінкою ситуації не переймається, але в математичному віддзеркаленні вона трагікомічна. Йдеться не про те, хто вкрав і в кого крали — йдеться про те, хто зумів привласнити більше. Ось чому ми, автори, не голосували за жодного з двох кандидатів і не маємо наміру робити цього в майбутньому. На шпальтах деяких розумних видань визріла команда полемістів, які мало не єдиною причиною наших електоральних поразок вважають діяльність сяких-такіх “противсіхів”. Насправді йдеться не про всіх, а лише про “нашу Юлю”. Панове, ми голосуємо так, як голосуємо, бо знаємо про неї більше, ніж ви. Правда завжди рентабельна, якщо не йдеться про короткотривалу кон’юнктуру. Голий король одягнений не гірше, ніж гола королева, навіть тоді, коли вона періодично вбирається у вишиванку.

Насамкінець зазначимо, що не буває краще, як у себе вдома. У “Слові Просвіти” після другого туру по-діловому, просто, як і належить незляканій газеті, були оприлюднені наші матеріали. Жаль, що на той час одна частка політикуму вже плясала русскую, а інша товклася довкола третього і п’ятого, не наважившись усвідомити головного. Українські українці програли тому, що не мали кандидата, достойного і в фаховому, і в моральному сенсі. “Советскому народу” це байдуже, надивилися на всяких, але ми не зрушимо з місця, поки не виросте нова еліта. Проблема в тому, що маємо забагато проповідників і замало державно-політичних менеджерів.

МОВНА «ДЕМОКРАТІЯ» НА ЛУГАНЩИНІ

Боротьба з українською мовою і всім українським стала складовою ідеологічної домінанти колишніх комсомольських секретарів, комуністичних партноменклатурників та їхніх поплічників.

Уже вкотре на теренах Луганщини, яка є споконвічно українською землею з корінним населенням — українцями, чуємо одну й ту саму пісню про “наш родной язык, на котором нам не дают говорить и мыслить”, про українських ультранационалістів, які намагаються “новые поколения... тащить в страшное прошлое” і т. п. І жодним словом ці так звані захисники “свободного выбора нашего интернационального народа” не говорять про ту гуманітарно-правову ситуацію, в якій завдяки їхній же “кипучей деятельности” опинилася державна українська мова на Луганщині, де зі свічкою не знайдеш української газети або журналу, де в обласному центрі й промислових містах практично немає українськомовних шкіл, а у ВНЗ державна мова представлена лише дисципліною “Українська мова за профспрямуванням”.

Та що вже казати, якщо в луганських ВНЗ українську мову ґрунтовно викладають лише студентам — українським філологам. І навіть у Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка державною мовою в обов’язковому порядку викладають лише дисципліни українознавчого циклу. А в Луганському національному (!!!) аграрному університеті в поточному навчальному році викладачів “добровільно” примусили проводити заняття лише російською мовою. То ж чії права порушуються на Луганщині? Навпевно, українців (яких, за переписом 2001 року, 58 %), а не так

званого російськомовного інтернаціоналу.

Звичайно, нам можуть закинути, що більшість українців сьогодні спілкується російською мовою. Але чому?

У “славетні” радянські часи для комсомольсько-компартійних ватажків, а тепер — очільників держави, таких як В. Тихонов, О. Єфремов, В. Голенко та “іже с ними”, ішло тотальне зросійщення всієї України, а особливо — південно-східних областей, що виявилось в масовому переселенні етнічних росіян на українські землі, а українців — на “неісходимі” простори Півночі, Сибіру й Далекого Сходу, закритті шкіль з українською мовою навчання, збільшенні заробітної плати на 15 % учителям російської мови, добровільному звільненні від вивчення в середній школі мови корінної нації, знищенні кафедр української мови в усіх ВНЗ УРСР, крім педінститутів та університетів.

Через те в Україні, а отже, й на нашій рідній Луганщині, склалася найганебніша гуманітарна ситуація, яка може призвести до непередбачуваних наслідків для всієї нашої держави.

Заява депутатів Луганської обласної ради, прийнята на XXXIX сесії цього органу самоврядування п’ятого скликання 22 жовтня 2010 року і виступ голови Луганської облдержадміністрації Валерія Голенка “Украина переболела “оранжевым”, и “коричневое” ей не к лицу...” (надруковані в офіційній Луганської обласної ради — “Нашій газеті” (№ 117 за 23.10.2010 р.) ще раз доводять існування в нашій державі “потужної суміші дегенерації”, що однією командою виступає проти української мови, яка залишається одним із головних чинників збереження нашої державності в цей час ак-

тивної деукраїнізації та зухвало-го зросійщення.

Варто зауважити, що Луганська обласна рада не єдина прийняла українофобську заяву. З аналогічними документами під кінець своїх повноважень, неначе в передсмертних конвульсіях, виступили всі ради Донбасу. Складається враження, що їхні депутати — “регіонали”, вітренківці, комуністи — живуть у якомусь паралельному світі. Для них не писані Конституція та закони України, бо вони насправді служать сусідній державі й усіма своїми діями підтверджують позицію “рабів, підніжок, сміття”. Бо загальновідомо, що раб завжди народжує раба, а кожен раб, не помічаючи своєї сутності, приводить на нашу землю чужинців-окупантів.

Прикладів катастрофічної для українців гуманітарної ситуації на Луганщині вже достатньо. Серед найганебніших — непоодинокі вигуки та погрози в публічних місцях на адресу тих, хто не соромиться розмовляти українською, прибічників партій тоталітарного стибу на кшталт “Бей хахлоф — спасай Расію”, “Нет бандьорскому наречью”, “Ей, бандьорас, укараті язык, а то атрежем!” тощо.

Тому виникає запитання: а куди дивиться Служба безпеки України? Чому не реагує адекватно на ці та подібні антиукраїнські випадки луганських “інтернаціоналістів”, які своїми заявами делали більше і глибше розколюють Україну та ведуть її до втрати державності? Чому на ці заяви жодним чином не реагують Рада національної безпеки та оборони, Генеральна Прокуратура України, врешті, найвищі очільники нашої держави включно з гарантом Конституції?

Можна лише здогадуватися, кому і для чого потрібні такі вибори. Камо грядеши, Україно?

Прес-центр Луганського обласного ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка

СУД НАД СТЕПАНОМ БАНДЕРОЮ ПРОДОВЖУЄТЬСЯ

Марія ОЛІЙНИК
м. Донецьк

2 листопада 2010 року Вищий адміністративний суд України в Києві продовжив розгляд справи про позбавлення Степана Бандери звання Героя України. Наразі справу розглядає Вищий адміністративний суд України за касаційними скаргами представника Степана Бандери (молодшого) — адвоката Романа Орехова, а також ще одинадцятьох фізичних осіб та організацій. Судовою колегію, яка розглядатиме сумнозвісну справу у ВАСУ, очолює суддя ВАСУ К. Г. Леонтович. На судові засідання, яке було призначено на 14 годину з’явився позивач і представник

Степана Бандери (молодшого) — адвокат Роман Орехов. З інших касаторів жоден до суду не прийшов. Президент України, який є відповідачем у справі, звичайно, засідання проігнорував. Колишній президент України Віктор Ющенко, який також подавав касаційну скаргу, надіслав судові заяву про розгляд справи без його представника. Прибув також ініціатор скасування звання донецький адвокат В. Оленцевич.

З огляду на відсутність у суду доказів вручення судових повісток усім касаторам, колеґія ухвалила розгляд справи відкласти. Наступну дату судового засідання судом наразі не визначено з посиланням на надмірну завантаженість.

На думку адвоката Р. Орехова, процесуальні підстави для відкладення розгляду є вельми сумнівними, оскільки, відповідно до положень КАС України, неявка осіб, що беруть участь у справі, не перешкоджає її розгляду судом касацій-

ної інстанції. До того ж представник С. Бандери висловив припущення, що в такий спосіб Вищий адміністративний суд України бере паузу, щоб якнайшвидше розглянути іншу абсолютно тотожну справу за позовом того самого донецького адвоката В. Оленцевича про позбавлення звання Герой України Романа Шухевича. Адже в тій справі ті ж самі донецькі адміністративні суди першої і другої інстанцій у задоволенні позову відмовили — нібито оскаржуваний указ не стосується безпосередньо позивача.

Нагадаємо: постановою від 2 квітня 2010 року Донецький окружний адміністративний суд визнав незаконним і скасував Указ Президента України №46/2010 від 20 січня 2010 року “Про присвоєння С. Бандері звання Герой України”. Донецький апеляційний адміністративний суд рішення суду першої інстанції залишив без змін. Наразі слово за Вищим адміністративним судом.

ХАМСТВО

Василь ОВСІЄНКО,
у минулому політв’язень,
нині громадянин України. Київ

Неподалік Золотих воріт у Києві, на розі вулиць Володимирська та Ярославів Вал, красується білборд видання “Коментарі” № 40 (237) від 22 жовтня 2010 року з написом “Українцы становятся нацией стукачей”.

Мабуть, такі білборди поставлені по всьому Києву і по всій Україні.

Я гостро відчув себе належним до “нації стукачів” і мені захотілося тут же стукнути по тому білборду молотком або каменем. Або хоч би обляпати його чорнилом. А ще якби в присутності журналістів і міліції... Каменя, молотка і чорнила під рукою не було, то я спитав кількох перехожих, чи подобається їм таке гасло. Нікому не сподобалося. Але всі пройшли повз нього.

Тут же, на Прорізній, я купив цей “тижневик розумних людей” — уже українською мовою — “Коментарі”. Заглянув до нього: цілком стерпна стаття Юрія Щербини про те, що в Україні побилошало заяв у фіскальні органи на власників, які не сплачують державі податків. І що така практика — повідомляти про нечестивих неплатників податків — у цивілізованих країнах навіть заохочується.

Не кожен перехожий українець купить тижневик “Коментарі” (наклад 60 тисяч) і прочитає ту статтю. Але білборд викличе приниження національної гідності й образи.

Уявіть собі, що журнал із таким написом чи білборд з’явився в Польщі, Франції, Росії чи, не дай Боже, в Ізраїлі, де поляків, французів, росіян чи євреїв названо було б “нацією стукачів”... Уже б увесь світ, як кажуть, стояв би на вуках.

Я згадав Лесю Українку, яка писала в листі 1912 року, що кияни побили вікна в редакції реакційного часопису “Киевлянин” — за те, що надрукував якусь гидоту про українців... Ну, з того часу українці пережили стільки чисток і стали такою цивілізованою і толерантною нацією, що ти нам плюй в очі, а ми все стерпимо.

Тож я закликаю українців хоч би полати привіт видавцям:

Засновник і видавець “ТОВ “Евелюшен Медіа”, генеральний директор Юлія Літвінова, головний редактор Вадим Денисенко, редакція: О. Поліщук, Т. Мокроторова, О. Кафтан, Ю. Рибачук, випусковий редактор Т. Харламова, фоторедактор О. Найда, дизайн і верстка — С. Косенко, О. Боярський, О. Кравченко, Ю. Гнатовський, О. Бутенко.

Бачите, як багато тут людей з українськими прізвищами? Але без тіні такого пережитку минулого, як національна гідність.

Нагадаймо цим видавцям, що пошана до батька і Батьківщини — це елементарна українська і християнська чеснота. Пам’ятає, Ной робив вино, упився ним і лежав оголений у наметі своєму. І побачив син його Хам наготу батька свого та розказав надворі обом братам своїм — Симу і Яфету. Тоді Сим і Яфет узяли оджину, позадквали та й прикрили наготу батька свого.

Оце синівська поведінка: прикривати батьків сором. А виносити батьків сором на люди, сміятися з батька — це і є **хамство**. Воно не минулося безкарно Хамові: за батьковим прокляттям він і все насліддя його стали рабами братів своїх.

Українці, які працюють у “Коментаріях”, мали б усвідомлювати, що вони заподадливо підхижують своїм хазяям, які відверто насміхаються з їхньої Батьківщини. І цей гріх не минеться їм і їхнім нащадкам. Вони вже раби.

Адреса редакції та видавця: Україна, 01033, м. Київ, вул. Жилинська, 12-А, телефон редакції: 201-43-01, відділ реклами 289-33-88, reklama@media.com.ua, координатор відділу реклами Оксана Сиротенко +38(095)-274-74-28 o.sirotenko@e-media.com.ua.

Доволі, а то далі написано: “Забороняється використання будь-яких матеріалів, включаючи статті та фотографії, без письмової згоди видавця”.

Що ж, зустрінемося в суді.

Кожна національна культура має свої видатні імена й символи. При згадці про українське кіномистецтво одразу в пам'яті виринають три постаті: Параджанов, Осика, Ілленко, але то вже, на жаль, історія, проте, на щастя, навіть вже не українського, а світового кінематографа. Чому ж нині на престижних кінозібраннях в Україні ми тішимося тим, що на сцені світові зірки: Жерар Депардьє, Софі Лорен, екс-українка Ольга Куриленко... і навіть — о, яка честь — Рената Литвинова! Колишні й нинішні “поціновувачі прекрасного” радісно туляться до промінчиків їхньої слави, не пам'ятаючи про тих, хто прославив Україну в усьому світі. Саме тому сьогодні гість нашої редакції — заслужена артистка України Світлана КНЯЗЄВА: актриса, співачка, письменниця, громадський діяч, а ще Мати, Дружина, Муза... Кажуть, що за кожним видатним чоловіком завжди стоїть видатна жінка. На жаль, це щастя випадає не кожному і часто не з першого разу, тільки тим, хто здатен це оцінити. А хто краще, ніж любляча жінка, може розповісти про чоловіка і кожну дрібницю, яка пов'язана з його життям. А чому? Бо вона любить все, що з ним пов'язане, і тих, хто з ним пов'язаний, і вдихає його повітря, і сама стає цим повітрям. От така вона, Світлана Князева, яка з 17 років подружнього життя з Леонідом Осикою десять святкових літ була в центрі його Всесвіту, а сім останніх років його тяжкої хвороби сама стала центром його Всесвіту: очима, руками, голосом. Не зломилася, не зневірилась, не розчинилася, а просто жила й писала “Таке ось життя і таке кіно”.

— *Світлано, що спонукало Вас опублікувати свої щоденникові записи?*

— По-перше, цією книжкою я складала шану своєму чоловікові Леоніду Осикі на честь його 70-річчя. А по-друге, це знайомство наших синів-близнюків Богдана й Олексія з їхнім батьком, народним артистом України, лауреатом Державної премії імені Тараса Шевченка та премії Олександра Довженка, людини, яка внесена до книги “Золоті імена України”. Справа в тому, що коли сином виповнилося по три роки, в нашій родині сталася біда: Леонід Осика впав і зламав хребет, потім у нього стався інсульт, що призвело до тяжкої невиліковної хвороби, яка тривала сім років, аж до його смерті. Увесь цей час синочки бачили тата в кімнаті лежачого хворим, який поступово втрачав риси яскравої особистості: інтелектуала, гумориста, талановитого кінорежисера. Леонід Михайлович помер, коли дітям виповнилося по 10 років. Увесь час від першої нашої зустрічі з Леонідом Осикою я вела щоденники нашого особистого й творчого життя, де записувала те, про що він мріяв, що йому снилося, які були в нього друзі, як він знімав фільми, про що у нього боліла душа. Спільно ми прожили п'ять його фільмів: “Вклонись до землі”, “Увійдіть, стражденні!”, “Етюди про Врубеля”, “Подарунок на іменини”, “Гетьманські клейноди”. У всіх цих фільмах у мене були акторські роботи. Заради того, щоб бути поряд із чоловіком, я залишила театр і супроводжувала його протягом усього процесу створення кінокартин: від вибору натури, зйомок, монтажу аж до прем'єрного показу.

— *Чи успадкували Богдан і Олексій батьківський талант та інтерес до кіно?*

— Нашим сином зараз вже по 19 років. Вони студенти Національного університету театру, кіно та телебачення імені І. Карпенка-Карого, факультету кінооператорської майстерності. Вони цікавляться творчістю і життям батьків. У щоденникових записах я намагалася відтворити для дітей той час, коли їхній батько був повний сил і творчих задумів, працюючи на знімальному майданчику в оточенні особистостей, які нині стали хрестоматійними. Це передусім представники напряму в українській кінематографії, який отримав назву “поетичне кіно”: Сергій Параджанов, Юрій Ілленко, Кость Степанков, Георгій Якутович, Людмила Семикіна, Володимир Губа та багато інших. Тому й книга має назву “Таке ось життя, і таке кіно”. А от записи про роки хвороби чоловіка я знищила, адже занадто це тяжкі спогади.

Тому це книга-хроніка лише десяти років нашого щасливого життя, починаючи від першої зустрічі в січні 1984 року і закінчуючи “чорною п'ятницею” 13 травня 1994 року коли Леонід Михайлович упав і зламав хребет.

— *Життя Леоніда Осики стало невід'ємною частиною поняття “поетичне кіно”. Як жінка, закохана в поезію Майс-тра, що Ви розумієте під цим поняттям? І чому воно не стало масовим, популярним, і досі не для всіх зрозуміле?*

— Як відомо, читачі надають перевагу прозі, поезія лягає на душу лише тим, у кого асоціативне мислення. І таких людей значно менше. Я говорю нині про високу поезію й високу прозу. Справжня поезія — це, на мій погляд, розмова Бога з людьми через власний інструмент — Поета. Ось чому вважається, що вірші приходять до поетів лише в особливому душевному стані, — в натхненні. Поезія — це сама суть явища, почуттів, емоцій. Але ж поетичне

що дає право увійти до “Книги рекордів Гіннеса”? Вірменин за походженням, Сергій Параджанов сказав українцям: “Ви сидите на скрині, повній добра, і, роззявивши роти, дивитесь за кордон. Та відкрийте ж свою скриню, покажіть усьому світові красу своєї землі. У вас у скрині ваші геніальні письменники — Коцюбинський, Леся Українка, Іван Франко, український фольклор, етнографія, народні пісні, талановиті художники — такі, як Марія Приймаченко. Майте гідність!” Українські кінематографісти “відкрили ту скриню” і засяяли фільми-перлини “поетичного кіно” України.

— *Світлано, дата Вашого народження, певно, не випадково майже збіглася з народженням “поетичного кіно”. І, мабуть, саме тому сьогодні Вашими вустами захищаються й аналізуються постаті, які вже далеко за межею. Давайте спробуємо фрагментарно-пунктирно відновити події того часу.*

ТАКЕ ОСЬ ЖИТТЯ І ТАКЕ КІНО

Світлана Князева з синами Богданом та Олексієм

світовідчуття вимагає відповідного душевного стану. А ця субстанція примхлива й крихка, важко передбачити, що в наступну хвилину може вплинути на неї. Мені дуже прикро, що сучасні теоретики забули істину, завдяки якій в Україні виникло поетичне кіно. Це сталося тому, що український народ просто запрограмований на поетичність. Хіба не поетичність Довженківських фільмів вразила свого часу світову кіногромадськість? Його фільм “Земля” 1958 року був визнаний у світі як один із 12 найкращих фільмів усіх часів і народів! Через 35 років після тріумфу “німих” Довженківських фільмів спокій світової кіномоди було порушено Сергієм Параджановим. “Тіні забутих предків” на Міжнародному кінофестивалі у Мар-дель-Плата (Аргентина) був визнаний як нове явище в світовому кінематографі. Саме ця кінострічка відновила напрям в українській кінематографії, який отримав назву “поетичне кіно” України. А вперше цей термін з'явився у польського кінокритика Януша Газди. Фільм “Тіні забутих предків” вдихнув нову енергію й нове життя в цей напрям, започаткований Олександром Довженком. Неймовірна кількість нагород була отримана фільмом-шедевром на міжнародних кінофестивалях. Юрій Ілленко стверджував, що кількість нагород сягала 150 у різних номінаціях,

— Щоб з'явився і розвивався цей напрям, у той час допомагав, мабуть, сам Господь Бог! Під час “відлиги” в Україні створилися певні умови: Держкіно України з 1962 року очолив талановитий організатор, освічена й інтелігентна людина Святослав Іванов, а на чолі кіностудії став Василь Цвіркунов. Саме вони поставили собі за мету піднести престиж національної кіностудії, розуміючи, що без оновлення українського кіно, без молоді не може розвиватися кіномистецтво України. Цвіркунов поїхав до Московського ВДІКу і повернув додому талановитих випускників-українців, яких вже залишали працювати в Москві: Юрія Ілленка, Леоніда Осика, Ролана Сергієнка, Віктора Греся. Попри тогочасні ідеологічні настанови, керівники української кіногалузі забезпечили молодим режисерам творчу свободу. До роботи в кіно почали залучати талановитих письменників: Івана Драча, Дмитра Павличка, Ліну Костенко.

Українське кіно того часу стало мистецькою імперією, яка вбирала й поглинала все

краще, що було в інших мистецтвах. До нього долучалися найобдарованіші: художник Георгій Якутович, історик Володимир Брайчевський, художниця по костюмах Людмила Семикіна, композитор Володимир Губа та багато інших. Саме в такий спосіб з'явилися нові фільми-шедеври: “Хто повернеться — долюбить”, “Камінний хрест”, “Захар Беркут” Леоніда Осика, “Криниця для спраглих”, “Білий птах з чорною ознакою”, “Вечір на Івана Купала” Юрія Ілленка, “Совість” Володимира Денисенка, “З нудьги” Артура Войтецького, “Пропала грамота” Бориса Івченка. Це був вибух на весь білий світ!

— *Що ж було особливого в цих фільмах, чим вони вирізнялися на тлі світового кінопроцесу?*

— На противагу песимізму, нігілізму, деструктивності західного кіномистецтва, поетичне кіно України пропонувало силу стверджувальну, життєздатну. Творило сильні образи, озброювало людину вічними цінностями і створювало справжній образ України, українського народу за допомогою актуалізації народних звичаїв, ритуалів, фольклору, релігії, мови, стверджуючи неповторний український дух. Завдячуючи цим фільмам, почав створюватись міф про самобутню Україну, яка має право стати незалежною могутньою державою. Як ви розумієте, для ідеологів

СРСР, які базувалися на марксистсько-ленінській, партійно-номенклатурній ідеології комуністичної системи того часу, це було відвертою загрозою. Усі представники поетичного кіно перебували під наглядом КДБ. Проте влада була змушена зважати на здобутки українських кіномитців, бо про них говорив увесь світ.

— *Сергій Параджанов, Юрій Ілленко, Леонід Осика — три кити, на яких тримається українське поетичне кіно, вже пішли з життя — з великим сумом і болем через вічне цькування й незрозуміння. Як це поспівалося зі світовим визнанням?*

— Кампанія зі знищення поетичного кіно була аж занадто витонченою, бо цей напрям ставав загрозливим для ідеологічних канонів, основоположного на той час методу соцреалізму та партійності в творчості. Аргументи були примітивними. “Народ цього не зрозуміє, не піде дивитися зображально-вишукані фільми”, — волила преса. Автор статті “Архаїсти чи новатори?” Блейман запевняв глядачів, що “пошуки українських кінематографістів є безперспективними і згодом зійдуть нанівець”. А владу попереджав: “Глядач, вихований на кращих традиціях соцреалізму, не піде масово дивитись фільми поетичного кіно, тому кінопрокат буде терпіти збитки”, а це неприпустимо було на той час для планування п'ятирічок. Ось чому увесь напрям визнали неблагонадійним і безперспективним. Навіть заборонили деякі фільми: “Пропала грамота” Б. Івченка, “Та, що входить в море” Л. Осика... Хрестоматійний “Вечір на Івана Купала” Юрія Ілленка пролежав на полиці 20 років! Кіра Муратова, яка зняла свій фільм “Довгі проводи” про жіночу самотність, на 15 років була позбавлена права знімати, її фільми вилучили з прокату без права показу, а Святослава Іванова за цю стрічку усунули з посади. На кіностудію Довженка призначили нового директора Путінцева, який заявив: “Я прийшов на студію, щоб покінчити з поетичним кіно!”

— *Чи були нереалізовані задуми в Леоніда Осика?*

— Так. Він мріяв зняти історичні фільми “Сагайдачний”, “Олекса Довбуш”, навіть уже мав чудові кіносценарії, але відсутність інтересу державних функціонерів до уславлення українських героїв, зневажливе ставлення до української історії призвело до інсультів, його тяжкої семирічної хвороби і смерті. Та й після його смерті я постійно нашкоджуюся на перешкоди. Досі на могилі Леоніда Осика немає пам'ятника. А вже два роки козацький кам'яний хрест, призначений на могилу покійного чоловіка, перебуває в майстерні відомого скульптора, автора пам'ятника Миколі Малишку. Щоб встановити його на Байковому цвинтарі, працівники вимагають 15 тисяч гривень. А для мене ця сума недоступна. Ось таке життя після смерті.

— *Світлано, які нинішні тенденції українського кіномистецтва? Чи є, на Вашу думку, причини для оптимізму?*

— На превеликий жаль, продовжується нищення українського духу, автентичності. Реклама алкоголю, пива, панування грошей, престижу “свіського життя”, які заповнили екран — це аморальні тенденції. Кіностудія Довженка не спроможна нині знімати історичні фільми, майже втрачено кіноперсонал, технічна база в жалюгідному стані. Щоб відродити все це, потрібні неабиякі кошти й бажання влади. Адже це обличчя України, дух і самобутність великого народу. Україна має право, щоб про неї знали в світі. Історія має здатність повторюватися. Таке було вже двічі: спочатку Олександр Довженко, а потім шістдесятники — Параджанов, Осика, Ілленко — знімали поетичне кіно, визнane в усьому світі. Спочатку тріумф, широке визнання за кордоном, а потім — вирок і заборона. Але то все було до здобуття Україною незалежності. Я вірю: настане час, коли все складеться так, що поетичне кіно відтвориться втретє, і назавжди. Бо Бог любить Трійцю! Духовний потенціал України розквітне, і ми, й наші діти житимемо в цій державі. І так буде!

Спілкувалася
Ірина ОЛІЙНИК

Олег К. РОМАНЧУК,
кандидат філологічних наук,
шеф-редактор журналу “Універсум”,
м. Львів

1950 року в Парижі побачила світ книжка під назвою “Майбутній державний, економічний і соціальний лад України”. Як розповідає автор, навесні 1933 року він проїздив із Сибіру через Москву в Україну. Погулявши столицею СРСР, запитав у якогось перехожого, як потрапити до залізниці. Москвичеві виявилось по дорозі, і вони пішли разом. Далі цитуємо: “Тому що я розмовляю російською мовою грамотно і зовсім без українського акценту, та і їду з Сибіру, він вважав мене за росіянина, тож питає мене: “А ви слішали, какой голод на Украине?” — “Ні, не чув”, — відповів я йому російською мовою. — “Мрут, сволочи, как мухи. Так им і нада. А то, бывало, всякий мужик хозяин. Но пора прекратитъ. А то не на ком работать будет”. Це дослівні його вирази і я їх ніколи не забуду”...

Перші публічні кроки та прийняття відповідних рішень незалежної Української держави, пов’язані з визнанням Голодомору 1932—1933 років в Україні геноцидом, давалися дуже непросто. Так, коли міністр закордонних справ України Борис Тарасюк намагався внести до порядку денного засідання ради міністрів країн СНД питання про визнання Голодомору геноцидом, то цю вимогу українського міністра більшість учасників наради проігнорували. Під час голосування лише три країни підтримали Україну: Грузія, Молдова та Азербайджан. “Проти” голосувала Росія, Білорусь, Киргизстан, Таджикистан й Узбекистан. Утрималися Казахстан, Вірменія та Туркменістан — ті держави, які перебувають у безпосередній економічній і політичній залежності від Москви.

Витоки трагедії Голодомору-геноциду беруть свій початок далекого 1918-го, коли більшовицька Росія розв’язала війну проти УНР. Через 15 років “російська комуністична свистопляска” втілюється у геноцид українського народу. У звіті від 31 травня 1933 року італійський консул у Харкові Серджіо Граденіго чітко вказує, з якою метою московсько-більшовицький режим організував Голодомор в Україні: “Цей голод штучний і спеціально створений для того, щоб “прочити селян”... **Наслідком теперішнього лиха в Україні буде російська колонізація цієї країни, яка призведе до зміни її етнографічного характеру** (виділення моє. — Авт.). В майбутньому і, либонь, дуже близькому майбутньому, ніхто більше не говоритиме про Україну чи український народ, про українську проблему, бо Україна стане де-факто територією з переважно російським населенням”.

Доктор філологічних наук Петро Іванишин переконливо пояснює головну причину трагедії: “Зміст Голодомору загалом окреслюють три основні поняття. Насамперед Голодомор був помстою російської комуністичної влади українській нації, а отже, був і є злочином. На питання “Чому саме Україна?”, добре відповідає Дж. Мейс: “Тому що вона мала більше населення, ніж усі інші разом узяті неросійські республіки. Тому що вона мала великий досвід національно-визвольних змагань. Для України уроки Центральної Ради, уроки гетьманщини, спільної боротьби селян за свої права не минули безслідно”.

Директор Інституту України в Російській Федерації Євген Мінченко, значною мірою відповідальний за формування державної риторики щодо України, стверджує: “Очевидно, що Росії потрібні перемоги. Іміджеві чинники для нас важливі. І тому тема визнання Голодомору геноцидом така болісна <...> Це удар по іміджу Росії, точно так, як і термін “радянська окупація” б’є по іміджу і сприймається, як агресія”.

Цікава аргументація. Отже, якщо в Україні йдеться про мільйони жертв Голодомору, то Росії розходиться про імідж.

Результатом досліджень проблеми Голодомору 1932—1933 рр. в Україні стало ухвалення Верховною Радою Закону “Про визнання Голодомору 1932—1933 рр. геноцидом українського народу”. Відповідні акти, що засуджували Голодомор 1932—1933 років в Україні й визнали його геноцидом, були прийняті парламентами Авс-

тралії, Аргентини, Грузії, Естонії, Італії, Канади, Литви, Латвії, Польщі, США, Угорщини, Мексики, Парагваю, Перу...

До цього доктор Джеймс Мейс, голова Комісії з питань голоду в Україні, доповів Конгресу США 1988 року, що “у 1932—1933 роках Йосип Сталін та його оточення вчинили геноцид над українцями”.

Ще раніше, 1953 року, Рафаель Лемкін, американський правознавець-міжнародник, правозахисник, автор визначення терміна “геноцид” однозначно заявив: “**Винищення української нації це, мабуть, класичний приклад советського геноциду, його найтриваліший і наймасштабніший експеримент із русифікації.** <...> **Це не просто справа масового вбивства. Це справа геноциду, знищення не лише окремих осіб, але й культури та нації.** <...> Доки Ук-

А. В. “Новейшая история 1945—2006 гг.”), у якому сталінський терор потрактований як інструмент розвитку советського суспільства, а сам генералісимум змальований успішним та ефективним керівником. Зокрема йдеться, що в СРСР організованого голоду на селі не було, він був пов’язаний “как с погодными условиями, так и с незавершенностью процессов коллективизации”, а наприкінці 1930-х, у рамках модернізації у СРСР збудовано не соціалізм і не капіталізм, а індустріальне суспільство.

Костянтин Романенко, автор чималої за обсягом (823 сторінок) книжки “Сталинский 37-й”, не лише реабілітує сталінські репресії та возвеличує комуністичний тоталітарний режим, а й констатує, що “все доводи о массовом голоде весны 1933 года и

ний Посол України, автор пам’ятного Закону від 28 листопада 2006 року “Про Голодомор 1932—1933 років в Україні”, який ухвалила Верховна Рада, в інтерв’ю УНІАН дав вичерпне пояснення позиції Російської Федерації — правонаступниці СРСР — щодо невизнання нею Голодомору геноцидом українського народу: “Значна частина російського політичного істеблшменту продовжує розглядати Україну як частину Росії, що має з нею спільну долю й спільну історію. Звідси спроби керівництва Росії нав’язати Україні та світовій спільноті своє бачення нашої історії. Заперечення права України на власну історію є прихованою формою заперечення її права на незалежне існування”.

19 листопада 2007 року Департамент інформації та друку російського зовнішньо-

ГОЛОДОМОР ЯК ГЕНОЦИД: ЧОМУ ОБУРЮЮТЬСЯ РОСІЯНИ

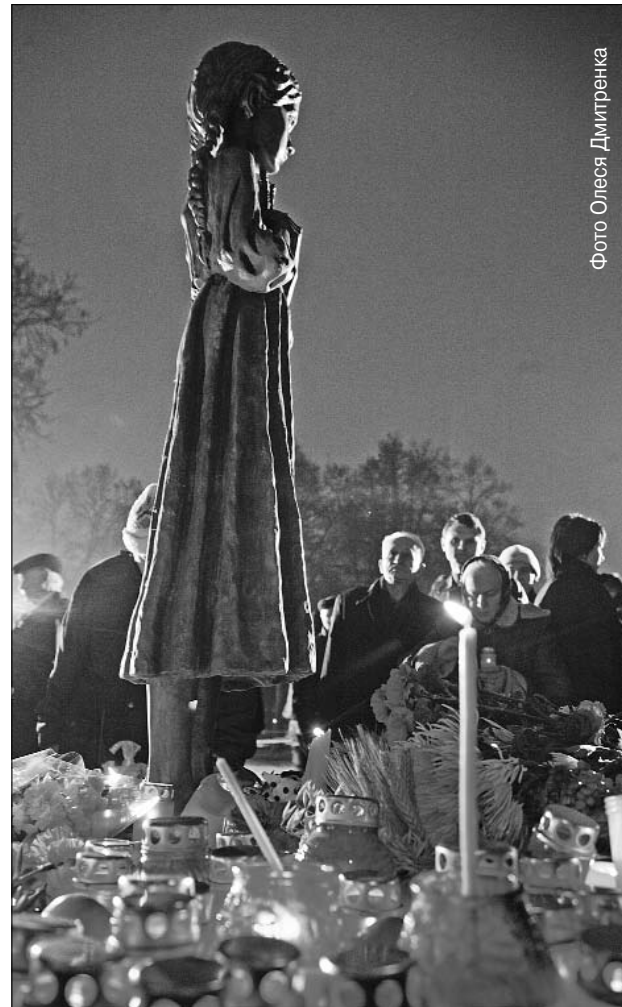

Фото Олеса Дмитренка

ого причинах не только преувеличены — они еще и умышленно извращены. Да, в марте-апреле были серьезные трудности с хлебом, но массовых смертей от “голода” в СССР не было!”. Або: “...в результате недооказания на Украине умерло лишь две с половиной тысячи человек, но не миллионы! Можно даже допустить, что сообщаемые Москве цифры были занижены, но, безусловно, не в тысячи раз. Правда, Косиор опровергал даже эти сведения, утверждая, что по Украине трудности с хлебом испытывают только 103 района”.

Ще один приклад російського “дослідження” проблеми геноциду українців. Ось що написано в анотації до книжки Юрія Швецова “Новая идеология: голодомор”: “І є (нацистський, по суті) міф про Голодомор, підстроений ніби “москалями” заради винищення українців”.

Цю нісенітницю блискуче спростовує Вадим Джума, депутат Дніпропетровської обласної ради: “Українці ніколи не були проти росіян, вони виступали проти комуністів і окупантів України, а також тих найманих покидьків та злочинців, які представляли комуністичну владу більшовиків. З 1917 до 1932 р. із Росії в Україну їхали наводити лад від радянської влади тільки “швондери”, ті, у кого на той час не було ні двору, ні тину. Пригадайте розповіді літніх розкуркулених селян: “Бачиш, онушок, засцянний п’яниця під тином лежить, його дід був більшовиком-комуністом, у шкірянці казенній із револьвером відбирав майно, мовив голодом українців, так-от він теж завжди був загидженим нехлюєм”. Тільки з часом, набувши досвіду, починаєш розуміти правдивість цих слів! Справді, ніколи нормальна, влаштована, психічно здорова людина не залишила б у Новосибірську або Свердловську дім, родину та не поїхала б в Україну мародерствувати. Як правило, то був людський непотріб, визнаний суспільством непридатним, та викинутий ним же, який, натомість, більшовики якісно закамуювали під росіян із тією ж метою — класової та національної ворожечі. **Міф цей комуністи підживлюють і досі у свідомості політично безграмотних людей**”.

Звідси й провокативна комуністична риторика у Верховній Раді України (квітень 2009 року) з уст Петра Симоненка: “Прапор і герб (українські. — Авт.) — символіка націоналістів, які співпрацювали з фашистами. Значна частина країни їх не сприймає”.

Володимир Василенко, доктор юридичних наук, Надзвичайний і Повноваж-

політичного відомства безапеляційно заявив: “Объявление трагических событий тех лет “актом геноцида” в отношении украинского народа является одноким искажением истории в угоду современному конъюнктурным политико-идеологическим установкам. <...> Помимо прочего, это оскорбляет память жертв других национальностей, погибших в голод 1932—1933 годов в бывшем Советском Союзе”.

Доктор історичних наук Владислав Верстюк переконливо аргументує, чому російські дослідники пристали на сформульовану вищою державною владою Російської Федерації позицію невизнання українського Голодомору геноцидом: “**Основна причина войовничого ставлення російського політикуму до юридичного визнання Голодомору геноцидом — вірогідність моральної та матеріальної компенсації Російській Федерації жертвам Голодомору в Україні**”.

Улітку 2008 року СБУ оприлюднила архівні матеріали щодо осіб, причетних до організації і здійснення політики Голодомору 1932—1933 років і репресій. Водночас саме “дружня” Росія упродовж 2007—2008 рр. блокувала спроби України добитися розгляду й прийняття Генеральною асамблеєю ООН резолюції про визнання Голодомору геноцидом українського народу. З цього приводу постійний представник РФ при ООН Віталій Чуркін гордо повідомив учасникам прес-конференції: “Ми змогли заблокувати їхні (української делегації. — Авт.) зусилля внести це питання у порядок денний минулої 62-ї сесії Генеральної асамблеї ООН, ми заблокували ці ж спроби на 63-ій сесії... Ми сприймаємо це як спробу ввести недовір’я і ворожість у наші стосунки, посварити народи України та Росії”.

14 листопада 2008 року прес-служба Кремля оприлюднила послання глави Російської Федерації Дмитрія Медведєва до Віктора Ющенка. Російський президент повідомив, що не приїде в Україну для участі в заходах з нагоди 75-ї річниці Голодомору 1932—1933 років в Україні. На думку Медведєва, “трагічні події початку 1930-х років” використовуються в Україні для досягнення “поточних кон’юктурних політичних цілей” і ці зусилля “спрямовані на те, щоб максимально роз’єднати наші народи”. Дмитрій Медведєв не тільки не хоче визнати Голодомор геноцидом українців, а й узагалі не вважає дії сталінського режиму злочинними. У його зверненні впадає в око зневажлива оцінка — “так называемый “голодомор”.

Подібним хамським тоном прозвучала заява МЗС Росії від 24 вересня 2008 року, в якій, зокрема, зазначено, що є спотворенням історії оголошення Голодомору в Україні “актом геноциду”. “Считаєм кошунством політические спекуляции Киева на памяти миллионов жертв трагедии, которая постигла народы бывшего Советского Союза”, — йдеться у заяві.

Оксана Пахльовська чітко визначає проблему: “Євреї змусили рахуватися зі своєю трагедією, вони вибудували систему захисту пам’яті Голодомору. Ставлення до

Голокосту є перепусткою в цивілізований світ (виділення наше. — Авт.). <...> Росія ж ніколи не стане демократичною країною, поки не переживе катарсису вини”. Дослідниця не поодиноким у поясненні причин українсько-російського протистояння з приводу оцінки ролі советського тоталітарного режиму в масовому знищенні українців. Російський політолог Андрій Піонтовський в інтерв’ю “Україні молодій” констатує: “Абсолютно корумпований режим Кремля, який сидить на газі й нафті, чомусь уявив, що може бути центром тяжіння для інших народів. <...> Уся російська зовнішня політика — це політика ірраціональних комплексів”.

Відомий дослідник проблеми Голодомору професор Станіслав Кульчицький пише: “Сучасні російські політики і політологи вперто не визнають очевидного: сталінські репресії в різних формах, у тому числі у формі терору голодом, здійснювалися за всіма обліковими даними, інформація про національність аж ніяк не ігнорувалася. Згадаємо, що в анкетах існувала знаменита “п’ята графа” з указівкою на національність. <...> У Конвенції ООН “Про попередження злочину геноциду і покарання за нього” від 9 грудня 1948 року цей злочин визначається як “дії, здійснювані з наміром знищити повністю або частково будь-яку національну, етнічну, расову або релігійну групу як таку”. Зусиллями сталінських дипломатів з Конвенції ООН була вилучена “соціальна група”. <...> Український Голодомор підпадає під визначення Конвенції ООН про геноцид. Свій “сокрушительный удар” Сталін завдав не тільки по селянству, а й по інших верствах українського суспільства. <...> Тепер ми маємо вдосталь інформації про Голодомор. Вона генералізована законом, який характеризує цю трагедію українського народу як геноцид”.

На відміну від сучасних російських прокремлівських істориків, Ігор Чубайс, доктор філософських наук, директор Центру з вивчення Росії вважає, що “Голодомор — це боротьба з українською самосвідомістю”. А нинішній конфлікт України і Росії — це “конфлікт двох непокінчених систем”. Науковець переконаний, що всі події в нинішній Російській Федерації — “це радянська і пострадянська історія, 1917 рік у нас (у РФ. — Авт.) триває. Ми тільки спробували після 1991 року вирватися з тоталітарних оков, але не вдалося, і після 2000-го у нас знову насаджуються радянські символи і радянські цінності”. Але таких науковців у сучасній Росії, на жаль, небагато.

На жаль, і Віктор Янукович переконаний, що Голодомор був загальною трагедією народів СРСР, а не лише українців. Про що й заявив, відповідаючи на запитання делегатів після свого виступу в ПАРЕ: “Визнавати Голодомор як факт геноциду якогось народу неправильно і несправедливо”.

Мирослава Антонович, доктор права, завідувачка кафедри міжнародного права НУ “Кієво-Могилянська академія” з цього приводу каже: “Можу лише побажати політикам від влади не поспішати непрофесійно коментувати міжнародно-правові документи і не поширювати неправдиву інформацію. Бо це також є кримінально караним діянням”. У членів Правового комітету ПАРЕ геноцидний характер саме Голодомору в Україні сумнівів не викликає.

Услід за Віктором Януковичем заперечує Голодомор як факт геноциду проти українського народу міністр освіти Дмитро Табачник. За словами координатора Громадської ініціативи “Оновлення країни” Валентина Наливайченка, заява міністра освіти Дмитра Табачника щодо Голодомору прямо суперечить статті 2 Закону “Про Голодомор 1932—1933 років в Україні”, у якій визначено: “Публічне заперечення Голодомору 1932—1933 років в Україні визнається порушенням над пам’яттю мільйонів жертв Голодомору, приниженням гідності українського народу і є протиправним”. І далі: “Чіновники, які заперечують факт злочину, вчиняють протиправно і підпадають під юрисдикцію Міжнародного суду в Гаазі. Ті, хто заперечує, що в Україні у 32—33 роках минулого століття в оточенні збройних формувань від голоду загинули наші діди і прадіди, покривають злочинців і виправдовують злочини проти людськості”.

ПОВСТАННЯ — ОСНОВНИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ КАПІТАЛ

Надія КИР’ЯН

Фото автора

Упродовж 2008—2009 років науковці Київського “Меморіалу” в державних і галузевих архівах СБУ 18 областей України опрацювали понад 350 фондів та близько 1500 архівних справ.

За виявленими архівними документами вперше подано статистичні дані про кількість селянських збройних повстань у всіх тогочасних дев’яти губерніях України, кількість повстанських загонів, підпільних антибільшовицьких організацій та їхніх осередків, загонів самооборони та стихійних виступів селян проти окупаційної комуністичної влади. Документи свідчать, що впродовж 1917—1932 років в Україні діяли 692 підпільні організації та їхні осередки, 1435 повстанських загонів. Селянськими повстаннями було охоплено цілі райони, у яких повстали проголошували створення окремих республік і своїх тимчасових місцевих урядів; відбулося 268 селянських повстань. Протягом 1928—1932 років 265 районів України були охоплені стихійними виступами селян, із них у 108 районах повстали знищували чекістів, комуністів, продзагони, що відбирали у селян хліб.

В експозиції представлено численні свідчення очевидців про нелюдське ставлення більшовиків до місцевого населення. Наприклад, у розділі “Друга окупація України. (1918—1919 рр.)” наведено уривок із таємного рапорту хорунжого Степана Львівського: “Більшовики не рахуються зовсім із людяністю, поводяться як з окупованою місцевістю в повному розумінні цього слова. “Наплювати, що голодують, хай вимре 75 % людності, а не вимре — розстріляємо, — виказував переді мною свою провідну думку комуніст Латинов, — тоді 25 % стане покірною. Нам потрібна сама Україна, людиність не потрібна”. Про це саме говорив Раковський у вересні в Житомирі на таємному зібранні комуністів”.

Виставку презентував Роман Круцик (на фото), автор і керівник проекту, голова Київської організації товариства “Меморіал” ім. В. Стуса. За його словами, тут представлено лише невелику частину зібраного матеріалу, який опрацьовано і втілено в цифровому варіанті. Документи свідчать, що люди повставали, йшли воювати не тільки за хліб, а головне — за Українську державу.

В експозиції представлена доповідна записка керівника ДПУ в УСРР В. Балицького, який інформував Сталіна про те, що Україна горить повстаннями. У відповідь, щоб придушити визвольну війну, Сталін наказав збільшити хлібзаготівлі. Це закінчилося трагедією Голодомору.

“Нашу діяльність підтримало 35 громадських організацій, — повідомив Роман Круцик. — Плануємо з їхньою допомогою з цією виставкою проїхати Україною, показати, зокрема східним і південним областям, як їхні батьки й діди боролися за волю, за незалежну державу. Україна нині хвора, треба її лікувати правдою, архівними документами. Окрім цього, випускатимемо ліцензійні диски для школярів, студентів, завдяки чому правдиву інформацію зможе отримати кожен, хто цікавиться справжньою історією своєї держави”.

Герой України, письменник, громадський діяч Дмитро Павличко, який нещодавно повернувся з Воронежської області, закликав звернути увагу на прикордоння. Їздив по селах, розмовляв із людьми, був на батьківщині Миколи Костомарова.

У зв’язку з тим, що нинішня влада та її державні інституції повністю згорнули процеси дослідження та вивчення правдивої історії України, 23 жовтня рішенням конференції Товариства “Меморіал” імені Василя Стуса утворено “Громадський інститут історичної пам’яті” як альтернативу Українському інституту національної пам’яті.

Київська міська організація товариства “Меморіал” і новостворений Інститут 6 листопада в Українському домі презентували виставку “Народна війна”, яка на основі досі не відомих архівних документів і фотографій відображає визвольну війну українського народу за власну державу періоду 1917—1932 років.

Там досі мешкає близько третини етнічних українців. Росія зацікавлена в їхній асиміляції, а Україна не звертає уваги, нічим не підтримує. Там є школи російські, азербайджанські, але жодної української. Дмитро Павличко виступав перед громадою українською мовою, сприймали прихильно, адже досі багато хто вдома спілкується українською.

“Нині нам історію диктує Дмитро Табачник, призначений Москвою, — констатував Дмитро Васильович. — 130 українських письменників, громадських діячів написали з цього приводу звернення до президента Віктора Януковича. Ніякої реакції. Наш президент нас не чує. А ця виставка надихає, надає сили для боротьби. Настає час, коли народ має знову заговорити”.

Подякував організаторам виставки заступник голови політради партії “Наша Україна” Володимир Огризко: “Одним із напрямів роботи “Нашої України” буде розповсюдження таких матеріалів. Те, що зробив колектив, яким керує Роман Круцик, свідчить, що ніякої спільної історії України з Росією нема. Диск із цими матеріалами варто було б подарувати кожному народному депутатові для ознайомлення”.

Високо оцінив зібрані матеріали доктор філософії, головний редактор газети “Наша віра” Євген Сверстюк. Він згадав, як 1990 року група з “Бі-бі-сі” приїхала знімати фільм про Сталіна, про голод в Україні. Про цю трагедію зарубіжні діячі дізналися з книги західного історика Роберта Конквеста “Жнива скорботи”. “Нам поставили слушне запитання: “Як ви могли таке терпіти, чому не повставали?” — повідомив Євген Олександрович. — Тоді я не міг розповісти про повстання в Україні, бо не мав інформації. Тепер маємо. Це головний матеріал, на якому треба виховувати українців. Повстання — наш основний національний капітал. Україна живе, коли повстає”.

Голова Всеукраїнського товариства “Меморіал” Леся Танюк запропонував створити Фонд “Меморіалу” для матеріальної підтримки подібних проектів. “Треба, щоб наші публікації не проходили непоміченими. Наприклад, Роман Круцик нещодавно видав ґрунтовну працю “Дем’янів лаз” про геноцид у Галичині (присвячено жертвам комуністичного терору на Прикарпатті). Варто висунути її на здобуття Національної премії ім. Тараса Шевченка. У школи, ВНЗ, армію треба нести українську ідею, знайомити з науковими дослідженнями. Це перша велика структурна виставка, яка відображає історію нашої боротьби проти імперії”.

Професор Василь Шендеровський зазначив, що якби в нас було більше таких людей, як Роман Круцик, ми б жили зовсім по-іншому. Адже українці мало знають свої талановитих людей, історію, трагедію нашого народу. Еліту послідовно знищували. Це одна з причин, чому так важко будемо державу.

Усі промовці дякували за подвижницьку працю авторам виставки, серед яких заступник керівника проекту Сергій Жовтий, наукові консультанти — доктор історичних наук, професор Київського національного університету ім. Тараса Шевченка Володимир Сергійчук, кандидат історичних наук, начальник Галузевого державного архіву СБУ Володимир В’ятрович, кандидат історичних наук, керівник відділу Інституту національної пам’яті Ярослав Файзулін, кандидат історичних наук, провідний спеціаліст Державного архіву Вінницької області Костянтин Завальнюк, директор Державного архіву Сумської області Геннадій Іванущенко, дизайнер, член ради “Меморіалу” Оксана Женжера, інші учасники проекту.

Після представлення в Українському домі експозиція стане постійно діючою у залах Музею советської окупації у Києві на вулиці М. Стельмаха, 6-А.

НАШ СПІЛЬНИЙ ДІМ

Іван ЗАЄЦЬ,
народний депутат України

Ця тема дуже важлива тому, що ми бачимо сьогодні процеси неоднозначні. З одного боку, українська мова з постанням нашої незалежної держави об’єктивно розширює сферу застосування, але з іншого — ми бачимо нападки на неї, спроби, в тому числі й у Верховній Раді ввести двомовність, тобто фактично позбавити українську мову функцій державної. Ми розглядаємо мову як Дім буття нації, а не просто як засіб комунікації.

Тривалий час мовні проблеми розглядалися через призму побутової зручності: мені зручно розмовляти цією мовою, от я й розмовляю, незручно — не розмовляю. Але якщо розглядати мову як Дім буття нації, людини, то мусимо сказати, що будь-яке звучення функціонування української мови, будь-які нападки на цей національний підмурівок **будуть призводити до знищення української державності й нації**. І люди, які атакують нашу мову, то є вороги нації, бо замахнулися на саме її існування. Зрозуміло, що ми такі кроки не терпітимемо.

В історичному плані українська мова переживала різні часи. Ще в XIX столітті вона була заборонена у світській і церковній сферах. Але патріоти завжди шукали якийсь вихід. І дуже важливо, що шукали його по лінії церкви, де перекладали українською Євангелія, інші богослужбові книги. Бо саме рідною національною мовою звертаємося до Бога.

Варто також сказати про те, що зараз діється в наших церквах у мовному плані. Знаємо, що багато доброго роблять УПЦ Київського Патріархату, Українська Греко-Католицька Церква, УАПЦ. Менше говоримо про тенденції в УПЦ Московського Патріархату. І те, що ця конфесія, ця Московська Церква стимулювала процес виселення цілої низки національних музеїв із Лаври означає, що люди не розуміють значення мови в різних виявах. Національна церква завжди підтримує національну мову, національні цінності.

І ще одне. Ми вже у XXI столітті. А це століття інформаційної доби, коли інтелектуальний продукт буде найважливішим. А основою цього продукту є мова. І тільки та нація, яка буде поглиблювати свою національну ідентичність, розвивати свою мову, займе в цьому інформаційному просторі належне місце.

ВІРА БЕРЕЖЕ МОВУ

9 листопада в нашій державі відзначали День української писемності й мови. Варто нагадати, що це свято встановлене саме з ініціативи Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка у 1997 році Указом Президента. Зрозуміло, що просвітяни взяли найактивнішу участь у заходах із нагоди свята рідного слова — нинішня суспільно-політична ситуація спонукає всіх патріотів рішуче стати в оборону українських цінностей. Тому в усіх регіонах держави пройшла “Українська хвиля” — просвітянські акції на захист мови. Чимало заходів пройшло в ці дні і в столиці, про що Ви прочитаєте в цьому числі газети.

Напередодні Дня української писемності й мови “Просвіта” провела в столичній агенції Укрінформ свій постійно діючий “круглий стіл”, обравши тему “Мова і церква”. Йшлося про роль церкви у піднесенні престижу, впровадженні у всіх сферах життя української мови. Ось що говорили учасники цього заходу.

МАТИ ЗВЕРТАЄТЬСЯ РІДНОЮ МОВОЮ

Блаженніший Любомир ГУЗАР,
предстоятель Української Греко-Католицької Церкви

Що саме Церква одержала і зберігає від Господа Бога? Три Божественні елементи: Святе Письмо, Святі тайни і структуру Церкви. Це те, що є спільним для Христової Церкви загалом у цілому світі. Але є другий аспект. Христова Церква існує в конкретних обставинах, людство поділене на народи. І Вселенська Церква, як добра мати, звертається до кожного народу його мовою. Це є найприродніша ситуація.

Дехто вважає, що до Бога можна говорити тільки священними мовами: грецькою, латинською, єврейською. Та Церква, як добра мати, намагається говорити до своїх дітей, до народу тією мовою, яка є для цього народу природною. Хотів би тут підкреслити, щоб не обмежували відношення Церкви до народу тільки мовою. Як добра мати, Церква опікується всім тим, із чого складається життя народу. Саме тому й звертається до народу його мовою, щоб акцентувати увагу на всіх аспектах, на всіх проблемах його життя. Церква не сміє бути далекою від конкретних проблем, потреб того народу, якому служить. Я це підкреслюю, щоб розуміти мову в широкому аспекті — це ставлення матері до дітей. Це не щось таке надумане, зовнішнє. Бо Церква звертається до нас конкретно, у тій чи тій історичній, географічній та іншій ситуації.

СЛОВО БОЖЕ ДОНЕСИ КОЖНОМУ

Єпископ Васильківський ЄВСТРАТІЙ,
голова інформаційного відділу
Київського Патріархату

Патріарх Філарет, який зараз з архіпастирським візитом в Америці, благословив мене представляти

на цій акції нашу Церкву. Питання взаємовідносин Церкви і мови може розглядатися в багатьох аспектах. Передовсім хочу сказати, що в існуванні різних мов ми бачимо інструмент, за допомогою якого Господь поділив людство, щоб у ньому не розповсюджувався швидко гріх. Люди хотіли з гордині своєї збудувати Вавилонську вежу аж до неба. І Господь, щоб не дати їм це зробити, змішав їхні мови. Тобто розділення первинного людства на різні мови сталося з волі Божої, але причиною цього був гріх. Але поява різних мов була спричинена гріховністю людства, але саме існування різних мов і різних націй стало засобом, щоб гріховність серед людей обмежувати.

Хочу звернути увагу на такий аспект: на Дар Святого Духа, виявлений у День П’ятдесятниці. Тоді Господь не слухачем дав розуміння однієї мови, якою говорили Апостоли, а навпаки — Апостолам звелі говорити рідними мовами людей. Щоб кожен, хто їх слухає, міг почути Слово Боже своєю мовою. Нагадаю слова Апостола Павла: “Краще сказати п’ять слів зрозумілою мовою, ніж десять тисяч незрозумілою”.

Нам іноді закидають у дискусіях, що, мовляв, у Апостола написано, що у Христі Ісусі нема ні юдея, ні елліна, а ви розділяєте, нащо вводите таке, що існує Українська Церква, Російська. Так, у Христі нема ні юдея, ні елліна, так само, як нема ні раба, ні вільного, ні чоловічої статі, ні жіночої. Але в реальності ми бачимо, що є представники різних народів, соціальних станів. Та все це преображається у Христі Ісусі, це єдине ціле. І саме тому для Христа всі мови рівноцінні. Нема вищих і нижчих, кращих і гірших. І кожну мову Господь приймає так, як і кожну людину.

Ще на чому наголошу в зв’язку з християнською традицією. Інші монотеїстичні традиції, зокрема іслам,

іудаїзм жорстко ставляться до Святого Писання, його мови. В ісламі справжній Коран — це лише Коран арабською мовою. Будь-який переклад його — це вже річ вторинна. В іудаїзмі істинна Тора лише та, яка написана давньоєврейською мовою, івритом. Причому має значення навіть спосіб написання: правдива Тора переписується вручну. На відміну від цього, християнство не тільки дозволяє, а навпаки, спрямовує, щоб кожен народ сприймав слово Боже у своїй культурі. І в цьому розрізі ми можемо говорити про національний вимір православ’я, і кажемо про українське православ’я, так само, як російське, грецьке, болгарське чи, наприклад, японське або китайське. Це не означає, що ми сповідуємо іншу релігію, але це означає, що наша українська культура, наша мова преображені у світлі християнської традиції.

Саме тому Церква, наша зокрема, приділяє дуже багато уваги перекладу українською книг Святого Писання, богослужбових, повчальних. Ми принципово стоїмо на тому, щоб богослужіння, богословські тексти, повчальні — все було рідною мовою.

Ми маємо Біблію українською літературною мовою у перекладі Святійшого Патріарха Філарета. Маємо понад 20 томів богослужбових книг також сучасною літературною мовою. Ми видали рідною мовою “Закон Божий” накладом аж 700 тисяч примірників. Думаю, це величезний наклад для української книги, і ми безкоштовно поширили його Україною. Зараз почали величезний за обсягом проєкт — переклад і видання українською Книг Святих отців. Уже вийшли кількатомні видання Іоана Златоуста. Василя Великого, твори Іоана Дамаскіна, мужів апостольських. Видано “Життя Святих” у семи томах, окремою книгою — “Життя українських Святих”.

Ми стоїмо на тому, щоб розви-

вати, плекати українську церковну мовну традицію. Тут виникає низка проблем. Перша з яких — українська богословська термінологія. Через те, що українське богослов’я було зневажене, що богословська наука розвивалася в Україні не українською мовою, зараз виникає багато проблем, щоб усталити українську богословську термінологію. Але ця робота ведеться.

Дуже важливо також, що ми не можемо віддавати своєї Кирило-Мефодіївської слов’янської традиції. Бо мова церковнослов’янська — це не мова російська, це давня українська мова, яка використовується і в інших церквах. І тому ми не можемо відкидати це багатство. Але те, що було раніше, не може залишатися раз і назавжди усталеним. І ми повинні розвивати українську мову. Тому дуже занепокоєні тенденціями останнього часу, нападками на українську мову. Чим більше людина знає мов, тим краще, але свою знати зобов’язана. Бо це її національна приналежність.

МОВА ВИСТОЇТЬ

Олександр ПОНОМАРІВ,
заступник голови ВУТ “Просвіта”,
доктор філології, професор.

Українська мова у своїй історії зазнавала дуже багато поневірянь. Існувало багато чинників, які руйнували мову, але було, хоч і трохи менше, таких, які зберігали нашу мову. Одним із таких чинників була церква. Бо український народ вірив у Бога, вірив і буде вірити, і церква завжди користувалася великим впливом.

Що маємо сьогодні? Українську мову — живу, велику, багату прагнуть звести нанівець. На відміну від євреїв в Ізраїлі, які навіть мертву мову іврит відродили. Треба брати приклад із них, а не слухати тих, які хочуть українську мову відсунути на задвіркі.

Ми маємо кілька християнських конфесій. Найпоследовніше дбає про українську мову Українська Греко-Католицька Церква, яка підпорядковується Риму. А Рим ще в середньовіччя наказав вести всі церковні відправи національними мовами. Тому галичани такі національно свідомі, бо їх виховувала національна українська церква. Велику роботу проводять Українська Православна Церква Київського Патріархату, Українська Автокефальна Церква. Вони ведуть відправи українською мовою. Але оскільки довго їм це не дозволяли робити, то наддніпрянські українці виявилися зросійшеними.

Щодо церковнослов’янської мови. Вона, звичайно, дуже важлива, але повинна бути в Україні в

ВІТАННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ З НАГОДИ ДНЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПИСЕМНОСТІ ТА МОВИ

Шановні співвітчизники!
Щиро вітаю вас із нагоди Дня української писемності та мови.

Українська мова — душа нації, найбільший духовний скарб, переданий нам пращурами.

Глибоко символічно, що цього ж дня ми вшановуємо пам'ять Преподобного Нестора-Літописця.

Нині ми звертаємо погляд до наших витоків, бачимо гідний поваги й пошанування шлях розвитку й утвердження української мови — від безсмертних “Слова про Ігорів похід”, “Слова про закон і благодать Митрополита Іларіона”, “Пересопницького Євангелія” до мови нашого сьогодення.

Український народ — народ великої історії, великої культури і великої мови. Розвиткові української мови ми завдячуємо таким геніям, як Григорій Сковорода, Іван Котляревський, Тарас Шевченко, Пантелеймон Куліш, Іван Франко, Леся Українка, а також їхнім продовжувачам — Василеві Стусу, Ліні Костенко, Борису Олійнику, багатьом іншим нашим видатним сучасникам.

Переконаний, українська мова як безцінне надбання народу й надалі буде консолідуючою силою нашого суспільства, надійно захищеною на благо нашої держави.

Нехай рідне слово стане для нас оберегом на все життя. Щастя всім, добра, нових здобутків в ім'я України!

Віктор ЯНУКОВИЧ

Офіційний сайт Президента України

українському фонетичному оформленні, а не в російському, як це інколи робиться. Тому що можна сказати “Благослови, Господи”, можна сказати “Благодаславі, Госпаді”. У церковнослов'янському мовленні не було “акання” і пом'якшення приголосних.

Але є в нас ще одна православна конфесія — Московського Патріархату. Вони намагалися бути українською церквою. Та московський Кирило поставив їх на місце. Він дбає про збереження єдиного так званого “руського мира”. І тому, наприклад, у одній із найбільших святинь українського православ'я, Почаєвській лаврі, написано на вході, що “раскольникам, католикам” вхід заборонено. Як коли там був, то сказав: “Ви ще напишіть, що українцям вхід заборонено”.

Ми повинні підтримувати нашу мову, наші церкви, і, думаю, у тих, хто хоче витіснити нашу мову, нічого не вийде.

ЖИЛА У СТІНАХ ХРАМІВ

Віра СУЛИМА,

письменниця, кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник Інституту літератури НАНУ

Хочу сказати про історико-літературну традицію взаємин Церкви і мови. Дуже показовий епізод діяльності Святого Кирила. Коли йому закидали, що він, мовляв, не має права перекладати біблійні тексти слов'янською мовою, Святий відповів, що Сонце світить для всіх однаково, тому Біблія має бути для всіх однаково доступна. І традиція перекладу Біблії доступними мовами починається дуже давно. Тут представники й Церкви, й “Просвіти” слушно говорять про необхідність читати старослов'янські тексти в нашої українській транскрипції. Звертаю увагу на збірку, що першу спробу в сучасній Україні видати зразки українського перекладу таких текстів аж за тисячу років. Цю книгу впорядкував нині покійний Михайло Москаленко, видатний наш перекладач. Тут дуже цікаво передані сучасною мовою старослов'янські тексти, і релігійні, і світські. Якщо говорити про світські, то згадаймо хоча б славетне “Слово о полку Ігоревім”. Навіть академік Ліхачов визнавав, що ця пам'ятка написана говіркою чернігівською, “на Южной Руси”, тобто тут, в Україні.

Ця проблема доступності й недоступності мови постійно виника-

ла протягом століть. Над нею працювали й наші церковні діячі. Ми їх визнаємо і як письменників, і як духовних отців. Це, скажімо, Памва Беринда, який, укладаючи свій “Лексикон”, обстоював таку думку, що повинна бути книжна слов'янська мова, зрозуміла народові. Дмитро Туптало говорив, що не повинні наші люди читати “Життя Святих отців”, написані незрозумілою мовою. Ця традиція продовжувалася і в XIX столітті. Маю на увазі такого відомого письменника, протієрея Василя Гречулевича, який за сприяння Пантелеймона Куліша видав свої проповіді українською мовою. Це були видання 1849 і 1857 років. Ці книжки користувалися великою популярністю в Україні. Притому, згадаймо, що це був час взагалі заборони нашої мови, і в світській книжній сфері, і в церковній. Усі ці люди героїчно боролися за те, щоб українська мова залишалася жити в стінах храмів. Тому наш народ завжди буде вдячний їм.

ВІЗЬМИМОСЯ ЗА РУКИ

Ганна ЧУБАЧ,

письменниця

Усе, про що тут говориться, дуже болить тим, хто практично займається словом. Я постійно виступаю в школах і хочу сказати, що не так уже все погано. Днями я виступаю в російській гімназії, куди мене запросили як українського поета. Кожен з нас на своєму місці повинен не на словах уболівати за мову, а доводити це справами. Я автор одинадцяти “Абеток”, і вони працюють — у дитсадках, початковій школі. Видаю диски, книжки. На жаль, Спілка письменників майже нічого не робить у цьому плані. Дуже вдячна Товариству “Просвіта”, газеті “Слово Просвіти” за захист мови.

Дуже болюча тема — знищення села, де мова жила і живе.

Та дещо вселяє надію. Є молоде покоління, якому 20 років. Навіть російськомовні люди знають: коли живеш в Україні, тобі потрібна українська мова.

Дякую “Просвіті”, що збрала нас тут. Бо відступати вже не можна. І сваритися теж: ми й так уже всі пересварені — Схід і Захід, сусід із сусідом, письменник із письменником. Якщо ми вболіваємо за Україну, давайте візьмемося за руки.

Матеріал підготував

Петро АНТОНЕНКО

Фото **Олеса ДМИТРЕНКА**

ПРЕЗЕНТУВАЛИ НОВЕ ВИДАННЯ ПЕРЕСОПНИЦЬКОГО ЄВАНГЕЛІЯ

Євген БУКЕТ

Фото автора

Пересопницьке Євангеліє — видатна пам'ятка української писемності та шедевр мистецтва, який посідає чинне місце у скарбниці світової духовної спадщини. Його можна назвати символом нашої країни: раз у чотири роки громадяни України спостерігають, як новообраний глава держави, присягаючи на вірність країні та її народу, кладе руку на цю книгу.

2008 року спільними зусиллями науковців, релігійних діячів, видавців і поліграфістів Пересопницькому Євангелію було подаровано друге життя — наклад факсимільного видання. Виготовлене видавничим домом “АДЕФ-Україна”, воно стало надбанням найбільших бібліотек не тільки України, а й багатьох країн світу. Сьогодні завдяки Міжнародному благодійному фонду “Українська родина” та Президентському фонду Леоніда Кучми “Україна” готова до виходу у світ нова робота — “Пересопницьке Євангеліє. Витоки та сьогодення”. Ця книга являє собою поєднання зменшених зображень оригінальних текстів, які доповнені транслітерацією та перекладом сучасною українською мовою. Видання надасть унікальну можливість прочитати Пересопницьке Євангеліє кожній людині, якій цікава історія формування української держави та її мови. 9 листопада 2010 року на території редакційно-видавничого комплексу підприємства “АДЕФ-Україна”, що в Бучі, було урочисто надруковано перші сторінки нової книжки, 200 примірників якої незабаром побачать світ.

В урочистостях узяв участь другий Президент України Леонід Кучма. Присутні нагадали, що саме Леонід Данилович 1997 року підписав Указ про щорічне відзначення Дня української писемності й мови. До цієї дати було приурочено і запуск друкарської верстата з новою редакцією Пересопницького Євангелія.

На запитання журналістів про те, як Кучма ставиться до двомов-

Леонід Кучма урочисто вмикає друкарську машину

ності, яку зараз нав'язують Україні, Леонід Данилович відповів: “Я був і залишаюся прихильником еволюційного шляху. Я переконаний, що в ті часи ми абсолютно правильно вели політику. Я не знаю батьків, не знаю дітей, які б не хотіли вивчати українську мову. Навіть у Сімферополі, який вважають російським містом, конкурс до українського ліцею — 10 осіб на місце. Я багато спілкуюся зі студентами з багатьох регіонів, які є стипендіатами мого фонду. Запитую їх: чи є у вас проблеми з українською мовою. Вони кажуть — “ні”. Державна мова повинна бути на першому плані. Але той, хто дивиться в завтрашній день, не може не помітити, що російську мову сьогодні вивчають у всіх країнах світу. У кожному європейському ресторані сьогодні є меню “на русском языке”, маємо величезний російський ринок... Тому не потрібно робити з

мови політику, яка протиставляє одну частину країни іншій. Давайте шукати точки дотику, які об'єднують. Я переконаний, що кожен українець повинен вільно володіти державною українською мовою, але й російська не повинна стати іноземною.

В Україні повинна бути єдина державна мова — українська, а російська нехай має усі переваги, щоб її вивчали. Але давайте спробуємо зрозуміти, що було б, якби було дві мови в Україні — кожен документ потрібно було б видати обома мовами. Потрібно вдвічі збільшувати апарат державних службовців, щоб перекладали на російську мову, друкували тощо. Не знаю наскільки добре я володію Європейською хартією, але її треба спочатку вивчити більш детально на законодавчому рівні, а потім ратифікувати. Тоді, може, менше матимемо проблем”.

САКРАЛЬНЕ ДІЙСТВО НА МАЙДАНІ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

До Дня української писемності на Майдані Незалежності пройшов каліграфічний хороводно-факельний флешмоб “Відчуй смак рідної мови”. Організатор заходу — Національний комітет навколосвітнього каравану “Інтеркультура” в Україні за підтримки ВУТ “Просвіта”.

“Вогонь в одежі слова” — такими словами можна охарактеризувати свято рідної мови в центрі Києва. Учасники флешмобу на асфальті написали гасло “Відчуй смак рідної мови”, закликаючи усіх небайдужих приєднатися до акції.

Музика, хоровод, пісні, свічки — усе це зробило свято посправжньому феєричним і дозволило українцям ще раз пересвідчитися, що українська мова, українська віра, українські традиції невмирущі.

Зачаровували виступи хлопців та дівчат, які вправно приборкували вогонь. Феєричне вогняне шоу стало символом того, що українське слово у майстерних ру-

Фото **Олеса ДМИТРЕНКА**

ках теж можна приборкувати. Було б бажання.

Хотілося б, щоб такі яскраві заходи на підтримку державної мови

в Україні проходили частіше, бо у сучасних політичних реаліях вона потребує нашої уваги, захисту та всебічної популяризації.

З ІМ'ЯМ ВИДАТНОГО ВЧЕНОГО

Урочисто відзначила 155-річчя від дня народження видатного українського історика, археолога, етнографа, фольклориста, лексикографа, письменника, дослідника історії українського козацтва, дійсного члена НТШ і ВУАН Дмитра Івановича Яворницького Національна спілка краєзнавців України.

суджується окремим краєзнавцям, колективам краєзнавців або краєзнавчим організаціям і установам за вагомий внесок у справу вивчення, дослідження і популяризації історико-культурних і природних багатств рідного краю.

Упродовж року комісія розглядала пропозиції, що надходили від організацій та осередків НСКУ, врешті визначила чотирьох претендентів. Претендентами на здобуття премії імені Дмитра Яворницького визнано старшого наукового співробітника відділу “Музей “Літературне Придніпров'я” Дніпропетровського історичного музею імені Д. І. Яворницького Наталію Василенко, директора Волинського краєзнавчого музею Анатолія Силука, керівника відділу інституту “Укрзахідпроектреставрація” (Львів) Василя Слободяна та пенсіонера Петра Житаря (Чернівці).

Лауреатом 20-ї ювілейної премії ім. Д. І. Яворницького став Василь Слободян — представник України у спільній комісії з включення українських дерев'яних церков до списку Світової спадщини ЮНЕСКО. Він активно займається

науковою діяльністю в галузі української церковної архітектури, вивчає українську архітектуру в етнічних осередках поза межами України. Він описав і вивчив численні пам'ятки українського церковного будівництва в Україні, Росії, Білорусі, Румунії, Словаччині, Польщі. У складі колективу дослідників розробляв історичну основу для відтворення архітектурно-етнографічного ансамблю Запорозької Січі на Хортиці. Голова Національної спілки краєзнавців України Петро Тронько під час нагородження наголосив, що вручення премії імені Дмитра Яворницького, ви-

датного історика, археолога, письменника — це велике свято краєзнавців і всіх тих, хто збирає та популяризує історію рідного краю.

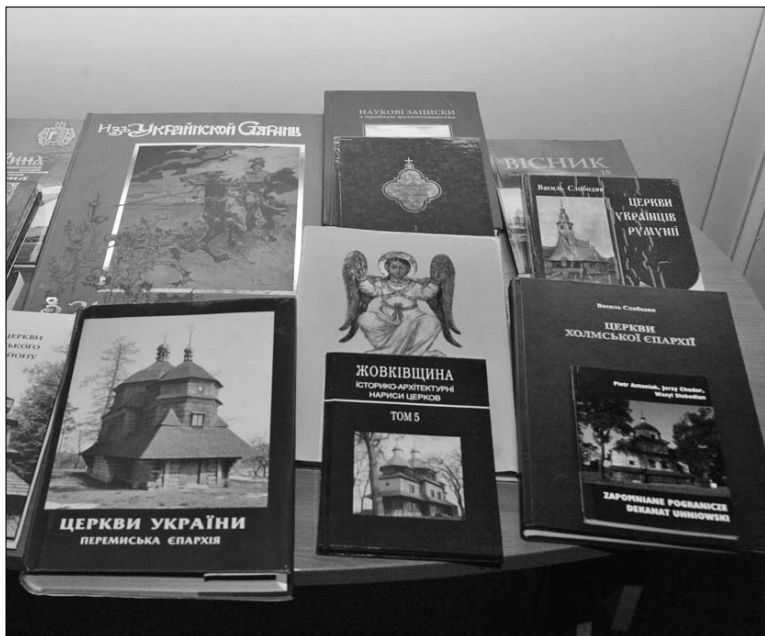
Теплими словами вітали лауреата також голова Українського фонду культури Борис Олійник, голова Всеукраїнського об'єднання “За Помісну Україну!” Петро Ющенко, заступник голови інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України Сергій Гальченко та інші офіційні особи.

Видатний історик Дмитро Яворницький вважав краєзнавство найближчою до простого люду галуззю історичної науки, тому приділяв йому значну увагу. А такі дослідники, як премійований 8 листопада Василь Слободян творять міцний фундамент сучасного краєзнавства і фіксують у дослідженнях історичну пам'ять українського народу.

Євген БУКЕТ
Фото Олесь ДМИТРЕНКА

У рік 85-річчя Спілки в Київському міському Будинку вчителя

вручали ювілейну 20-у премію імені Дмитра Яворницького в галузі краєзнавства. Ця загальноукраїнська премія Національної спілки краєзнавців України щороку при-

СЛОВО

Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА—2011

Ви — зі “Словом Просвіти”, бо це — ваша газета!

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):

на 1 місяць	4 грн 77 коп.	на півроку	25 грн 77 коп.
на 3 місяці	13 грн 71 коп.	на рік	50 грн 34 коп.

Поштовий індекс — 30617, сторінка 63 в “Каталозі”

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступники головного редактора

Петро АНТОНЕНКО
279-49-47,
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора

з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар

Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури

Леся КОВЕРЗНЕВА
279-49-47

Відділ просвітницької роботи

Надія КИР'ЯН
270-55-57

Відділ коректури

Тетяна ЩЕРБАК
Ольга МОШКОВСЬКА
278-63-69

Комп'ютерна верстка

Ірина ШЕВЧУК,
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Черговий редактор
Марія КУЧЕРЕНКО

Бухгалтерія

279-41-46

Адреса редакції:

вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net

http://slovoprosvity.org

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам. № 3301245

Наклад у листопаді — 28 000

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.

Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617
Передплатна ціна, враховуючи
поштові послуги:
на місяць — 4,77 грн.
на 3 місяці — 13,71 грн.

